

ských domorodců hlavní součástí přerodu v úplného člověka, a tudíž důvěryhodného člena společenství i duchovně naplněného jedince.

V islámu neexistuje žádný formální ritus pro vstup do jeho řad. Člověk, který se chce stát muslimem, musí jen upřímně a od srdce pronést *šahádu* („Není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží“) a je přijat do ummy. Toto vyznání obvykle probíhá za přítomnosti jiných muslimů, což se doporučuje, ale člověk se může odevzdat i o samotě, za přítomnosti Boha. Až se skutečně připojí k ostatním muslimům, například při *modlitbě*, bude opět pravidelně pronášet *šahádu*. Dosvědčení v *šahádě* není samo o sobě konverzí, je to jen její veřejné vyjádření.

Jakmile se však člověk stane muslimem, okamžitě se na něj vztahují všechny povinnosti i výsady plynoucí z členství v ummě. Neobřezaný dospělý konvertita obvykle podstoupí obřízku. Většina konvertitů rovněž přijme islámské jméno, které se buď připojí ke jménům dřívějším, nebo se používá místo nich. V obou případech to prozrazuje mnohé o nové - muslimské - příslušnosti člověka. Mezi nejoblíbenější jména muslimů patří Abdulláh („sluha Boží“), Abdurrahmán („sluha Milosrdného“), Muhammad, Alí, Á'íša, Fátima, Chadídža, Hasan, Husajn, Umar a další jména spojovaná s rodinou Proroka a jeho druhy. Po přestupu na islám přijali muslimská jména dva slavní Američané: boxer Cassius Clay se stal Muhammadem Alim a basketbalový hráč Lew Alcindor si začal říkat Kareem Abdul-Jabbar.

Narození a dětství

Islámské obřady životního postupu začínají ihned po narození a pokračují až do smrti, a dokonce i po ní. Když

se muslimský manželský pár chystá k intimnímu styku, nejprve pronese *basmalu*, „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného“. Když se dítě narodí, někdo mu do ouška přeříká volání k modlitbě. Sedmý den po narození je čas dítě pojmenovat a uspořádat s tím spojený obřad, který spočívá v obětování zvířete a ustrížení chomáčku vlasů dítěte. Když dítě začne mluvit, učí se jednoduchá islámská slova a věty, jako například *basmalu*. S výukou čtení a recitace Koránu se začíná co nejdříve. Malí chlapci a dívky si spolu mohou hrát, ale jakmile se přiblíží puberta, nepříbuzní chlapci a dívky jsou odděleni.

Dospívání a obřízka

Obřady dosažení dospělosti se u muslimů v jednotlivých oblastech značně liší, ale obřízka chlapců, přestože se často provádí dlouho před pubertou, je obecným symbolem identity muslimských mužů. V některých oblastech se „obřezávají“ i dívky, a to tak, že se jim zjizví, nebo dokonce vyřízne klitoris - tato operace je však především kulturním zvykem a nikoli náboženským obřadem. Obřízka chlapců se často provádí ve velmi útlém věku, mnozí ji však podstupují v sedmi letech a řada chlapců až na počátku puberty. V tom případě se obřízka někdy spojuje s první úplnou recitací Koránu. Dává se tím na jevo dvojí schopnost: znalost Božího učení, která člověku umožňuje rozlišovat mezi dobrým a špatným, a biologická a kulturní potence muže jako plnoprávního muslima a „občana“ ummy, který má právo využívat všech výsad a zároveň nese zodpovědnost za její obranu a růst.

Vraťme se k tomu, že v islámu nejsou žádné obřady spojené se vstupem do jeho řad. Stačí uvést obřady týkající se narození, dětství a dospívání, abychom pochopili,

že v islámském pojetí je zdůrazněn průběh vývoje člověka v hotovou lidskou bytost. Muslimský život je dynamickým, vývojovým procesem *vznikání*. Jelikož islám, jak muslimové často zdůrazňují, je uceleným způsobem života, musí existovat doprovodné obřady, které islámským způsobem označují a posilují *přirozený* běh lidského života. Všichni lidé se rodí, rostou, dospívají, dostávají se do věku, kdy je vhodné vstoupit do manželství a zplodit potomky, stárnou a umírají. Ve všech společnostech najdeme obřady, které tyto proměny označují. Islám tyto přirozené proměny poznamenává svým zvláštním způsobem a zasvěcuje je Bohu, což nám znovu připomene to, co jsme si řekli o původním složení neboli *fitře* člověka jako dobrého tvora, od počátku utvořeného ke službě Bohu. Nyní obraťme pozornost ke dvěma nejvýraznějším okamžikům v lidském životě – ke vstupu do manželství a ke smrti.

Svatba

Islámská svatba je příležitostí k bujnému veselí a oslavám. V tradičním prostředí, které stále převládá ve většině muslimských oblastí, zprostředkovávají sňatky rodiče. Mladým ženám není dovoleno hledat si manžela, ale mohou uvést svá přání a mají právo vybraného muže odmítnout. Muž může začít s námluvami, ale obvykle se neobrací přímo na budoucí nevěstu. Slušnost a zvyk si žádají, aby nepřímou vyjednával s otcem ženy nebo jejím poručníkem. Před svatbou spolu snoubenci nesmí zůstat o samotě, ale mohou se spolu setkat za přítomnosti jiných zodpovědných dospělých, například rodičů.

Islámský zákon obsahuje přísná nařízení týkající se vztahů mezi muži a ženami. Pojem **mahram** označuje

přípustný stupeň pokrevní příbuznosti, v níž spolu muži a ženy nesmí uzavírat sňatky, a mohou se tudíž mezi sebou stýkat. Řádná muslimská žena se nikdy společensky nestýká s mužem, který nepatří do *mahramu*. I v případě nutnosti, jako například při návštěvě lékaře nebo jiných míst, kde se nelze vyhnout kontaktu s jinými muži, je obvykle k dispozici nějaký blízký příbuzný. V moderním prostředí, například na západních univerzitách, se obecně připouští, aby muslimky jednaly se svými profesory ve fakultních kancelářích o samotě. Je to však výjimka, podrobení se zvyku hostitelské země; všechny ostatní islámské normy chování se jinak dodržují.

Neexistují žádné zákazy týkající se společenského styku žen s ženami a mužů s muži. Muslimská společnost je tedy dvoustranná, ale nerozdělená. Když se například muslimové z různých rodin sejdou k jídlu, je zvykem, že ženy setrvávají v oddělených místnostech a jedí společně a muži se také stýkají jen mezi sebou. Řádní muslimští muži se muže z jiné rodiny obvykle neptají na ženské příbuzné, avšak očekává se, že se muž v obecné rovině poptá na zdraví *rodiny jako celku*. Společnost tedy ve své podstatě není nepropustně rozdělená; to je nejzřetelnější na úrovni *rodiny*, kde dělba rolí, práce a odpovědnosti mezi manžely, chlapci a děvčaty, strýci a tetami a tak dále není postavena na protikladu, nýbrž na komplementaritě.

Korán muslimům dovoluje, aby pojali do manželství současně až čtyři ženy, pokud se všemi nakládají stejně. Jelikož uskutečnit to v praxi je velmi obtížné – mnozí by řekli nemožné –, panuje mezi muslimy obecný názor, že manželství by měla být monogamní, snad s výjimkou zvláštních okolností (jako například v nejstarších islámských dobách, ale i jindy, kdy mnoho mužů umíralo

v bojích, a byl proto přebytek žen). Ženy mohou mít na jednu pouze jednoho manžela. O rozvod mohou požádat oba partneři, ale obecně platí, že dosáhnout zrušení manželství je snazší pro muže. Muslimové se mohou oženit s nemuslimkami, pokud to jsou příslušnice lidu knihy, tedy židovky nebo křesťanky. Muslimky si nemuslima vzít nesmějí. Vždy je tu možnost, že muž přestoupí na islám; pokud však konvertuje jen za účelem odstranění právních překážek, je přestup odsuzován.

Svatební obřad je prostý, jde v podstatě o sepsání a uzavření smlouvy mezi oběma partnery. K obřadu se neváže žádný zvláštní rituál, tedy alespoň není vyžadován, ale je zvykem, že někdo zarecituje úryvek z Koránu a pronese krátkou řeč. Smlouvu podepisuje ženich a zástupce nevěsty. Na vše často dohlíží vládní úředník, ale nijak nezastupuje kněze; má pouze právní odpovědnost.

Skutečná svatební veselice začíná až po podepsání smlouvy. Tyto oslavy probíhají v různých oblastech různě, ale pro všechny muslimy je důležité zahájit manželství oslavou pro příbuzné a další hosty, a to tak velkou, jak to prostředky a okolnosti dovolují. Obvykle je při svatbě dostatek vybraného jídla, hosté mají nové šaty, najatý profesionál recituje z Koránu, je tu hudba, tanec (především lidový, ženy tančí s ženami a muži s muži), světla, ozdoby, divadelní představení (například na Jávě stínové divadlo) a další. Oslavy často trvají několik dní. Hosté někdy novomanžele uličnický špehují, ale jen z legrace. Na Středním východě se po svatební noci místy ještě vyvěšuje zakrvácené prostěradlo, na důkaz toho, že svazek byl naplněn, ženich je potentní a nevěsta panna.

Smrt a obřady s ní spojené

Umírající člověk by měl před smrtí obrátit hlavu k Mekce a pronést: „Není božstva kromě Boha“, jako přípravu na výslech, který podle muslimů provádějí v hrobce andělé smrti. Umírajícímu - a také po jeho smrti, na pohřbu a při vzpomínkových obřadech - se často recituje 36. súra Koránu, jelikož velmi barvitě líčí konec života a přechod na onen svět. „Kdo kosti oživí, když již zpráchniví? Odpověz: ‚Oživí je ten, kdo poprvé je stvořil a jenž dobře o každém stvoření ví.‘“ (36:78-79)

Po smrti tělo zemřelého musí projít poslední očistou, což je rituální koupel prováděná podle přesných pravidel. Tělo není dovoleno balzamovat, ale před zahalením do prostého bílého rubáše, který mrtvolu zcela zakrývá, je možné je navonět. Vkládat tělo do rakve není nutné. Podle islámského zákona by měl pohřeb proběhnout pokud možno ve stejný den, kdy člověk zemřel, pohřbívat se však nesmí po západu slunce.

Zúčastnit se pohřebního průvodu na pohřebišť je povinností celé obce, ale stačí, když se dostaví skupina zástupců. U hrobu se vestoje provádí pohřební *salát*, který má čtyři části a pokaždé se řekne: „Bůh je velký!“ Je tu i možnost provést *salát* v nepřítomnosti mrtvol. Když pohřební průvod dorazí ke hrobu, recituje se první *súra* Koránu. Pokud tak ještě neučinili, osoba, která pohřeb vede, těsně předtím, než začnou zahazovat hrob, zašeptá zemřelému do ucha *šahádu*, aby mu připomněla pravé náboženství a správnou odpověď andělům, kteří čekají na přijetí jeho duše. Správný hrob by měl být asi 1,5 až 2 metry hluboký a na jedné straně by měl mít mělkou prohlubeň. Mrtvola se umístí na bok do této prohlubně, a to hlavou k Mekce.